DOMSTOLENS DOM (Femte Afdeling)

8. januar 2002 *

I sag C-428/99,

angående en anmodning, som College van Beroep voor het bedrijfsleven (Nederlandene) i medfør af artikel 234 EF har indgivet til Domstolen for i den for nævnte ret verserende sag,

H. van den Bor BV

mod

Voedselvoorzieningsin- en verkoopbureau,

at opnå en præjudiciel afgørelse vedrørende medlemsstaternes kompetence til at yde erstatning til kvægopdrættere og til at fastsætte størrelsen af erstatningen for slagtning af britiske kalve, der blev påbudt i forbindelse med bovin spongiform encephalopati-krisen i marts 1996, samt vedrørende fortolkningen af Kommissionens forordning (EF) nr. 717/96 af 19. april 1996 om ekstraordinære støtteforanstaltninger for oksekødsmarkedet i Belgien, Frankrig og Nederlandene (EFT L 99, s. 16), som ændret ved Kommissionens forordning (EF) nr. 841/96 af 7. maj 1996 (EFT L 114, s. 18),

* Processprog: nederlandsk.

har

DOMSTOLEN (Femte Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, P. Jann, og dommerne D.A.O. Edward, A. La Pergola, L. Sevón (refererende dommer) og M. Wathelet,

generaladvokat: F.G. Jacobs
justitssekretær: ekspeditionssekretær H.A. Rühl,

efter at der er indgivet skriftlige indlæg af:

— den nederlandske regering ved M.A. Fierstra, som befuldmægtiget

— Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved G. Berscheid og C. van der Hauwaert, som befuldmægtigede,

på grundlag af retsmøderapporten,

efter at der i retsmødet den 4. oktober 2001 er afgivet mundtlige indlæg af den nederlandske regering ved J.G. van Bakel, som befuldmægtiget, og af Kommissionen ved G. Berscheid og T. van Rijn, som befuldmægtiget,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse den 29. november 2001,

afsagt følgende

Dom

1 Ved afgørelse af 27. oktober 1999, indgået til Domstolen den 8. november 1999, har College van Beroep voor het bedrijfsleven i medfør af artikel 234 EF stillet tre præjudicielle spørgsmål vedrørende medlemsstaternes kompetence til at yde erstatning til kvægopdrættere og til at fastsætte størrelsen af erstatningen for slagtning af britiske kalve, der blev påbudt i forbindelse med bovin spongiform encephalopati-krisen (herefter »BSE«) i marts 1996, samt vedrørende fortolkningen af Kommissionens forordning (EF) nr. 717/96 af 19. april 1996 om ekstraordinære støtteforanstaltninger for oksekødsmarkedet i Belgien, Frankrig og Nederlandene (EFT L 99, s. 16), som ændret ved Kommissionens forordning (EF) nr. 841/96 af 7. maj 1996 (EFT L 114, s. 18, herefter »forordning nr. 717/96, som ændret«).

2 Disse spørgsmål er blevet rejst i en tvist mellem H. van den Bor BV (herefter »Van den Bor«) og Voedselvoorzieningsin- en verkoopbureau (kontor for køb og salg af fødevarer, herefter »VVB«) vedrørende fastsættelsen af erstatningen til Van den Bor for den skade, der skyldtes forpligtelsen til at slagte britiske kalve.

Retsreglerne

De fællesskabsretlige bestemmelser

3 EF-traktatens artikel 92 (efter ændring nu artikel 87 EF) bestemmer:

»1. Bortset fra de i denne traktat hjemlede undtagelser er statsstøtte eller støtte, som ydes ved hjælp af statsmidler under enhver tænkelig form, og som fordrejer eller truer med at fordreje konkurrencevilkårene ved at begunstige visse virksomheder eller visse produktioner, uforenelig med fællesmarkedet, i det omfang den påvirker samhandelen mellem medlemsstaterne.

2. Forenelige med fællesmarkedet er:

[...]

b) støtte, hvis formål er at råde bod på skader, der er forårsaget af naturkatastrofer eller af andre usædvanlige begivenheder

[...]

3. Som forenelige med fællesmarkedet kan betragtes:

[...]

c) støtte til fremme af udviklingen af visse erhvervsgrene eller økonomiske regioner, når den ikke ændrer samhandelsvilkårene på en måde, der strider mod den fælles interesse [...]

[...]«

4 EF-traktatens artikel 93, stk. 3 (nu artikel 88, stk. 3, EF), bestemmer:

»Kommissionen skal underrettes så betids om enhver påtænkt indførelse eller ændring af støtteforanstaltninger, at den kan fremsætte sine bemærkninger hertil. Er Kommissionen af den opfattelse, at det påtænkte er uforeneligt med fællesmarkedet i henhold til artikel 92, iværksætter den uopholdeligt den i stk. 2 fastsatte fremgangsmåde. Den pågældende medlemsstat må ikke gennemføre de påtænkte foranstaltninger, før den nævnte fremgangsmåde har ført til endelig beslutning.«

5 Femtende betragtning til Rådets forordning (EØF) nr. 805/68 af 27. juni 1968 om den fælles markedsordning for oksekød (EFT 1968 I, s. 179), som ændret ved

Kommissionens forordning (EF) nr. 2417/95 af 13. oktober 1995 (EFT L 248, s. 39, herefter »forordning nr. 805/68«), har følgende ordlyd:

»[V]irkeliggørelsen af et enhedsmarked på grundlag af et fælles prissystem kunne bringes i fare ved anvendelsen af visse støtteforanstaltninger; herefter bør inden for oksekødssektoren de bestemmelser i traktaten anvendes, der gør det muligt at vurdere den af medlemsstaterne ydede støtte og at forbyde sådan støtte, som er uforenelig med det fælles marked.«

6 Artikel 23 i forordning nr. 805/68, således som denne artikel er blevet ændret ved Rådets forordning (EØF) nr. 1261/71 af 15. juni 1971 vedrørende undtagelsesforanstaltninger, som skal træffes i forskellige landbrugssektorer som følge af vanskeligheder af sundhedsmæssig art (EFT 1971 II, s. 332), bestemmer:

»For at tage hensyn til de begrænsninger i den frie vareomsætning, som ville kunne blive resultatet af anvendelsen af forholdsregler beregnet på at bekæmpe udbredelsen af sygdomme hos dyr, kan der efter den fremgangsmåde, som er fastsat i artikel 27, træffes undtagelsesforholdsregler til støtte for det marked, som berøres af disse begrænsninger. Disse foranstaltninger må kun træffes i det omfang og for det tidsrum, det er strengt nødvendig for understøttelsen af dette marked.«

7 Artikel 24 i forordning nr. 805/68 bestemmer:

»Medmindre andet er bestemt i denne forordning, er traktatens artikel 92, 93 og 94 anvendelige på produktion af og handel med de i artikel 1 nævnte varer.«

8 Artikel 1 i Rådets direktiv 82/894/EØF af 21. december 1982 om anmeldelse af dyresygdomme inden for Fællesskabet (EFT L 378, s. 58), som ændret ved Kommissionens beslutning 90/134/EØF af 6. marts 1990 (EFT L 76, s. 23, herefter »direktiv 82/894«), bestemmer, at direktivet omhandler anmeldelse af forekomsten af de i bilag I anførte sygdomme. Dette bilag nævner bl.a. BSE.

9 Artikel 8, stk. 1, litra a), i Rådets direktiv 90/425/EØF af 26. juni 1990 om veterinærkontrol og zooteknisk kontrol i samhandelen med visse levende dyr og produkter inden for Fællesskabet med henblik på gennemførelse af det indre marked (EFT L 224, s. 29), som ændret ved Rådets direktiv 92/118/EØF af 17. december 1992 om dyresundhedsmæssige og sundhedsmæssige betingelser for samhandel med og indførsel til Fællesskabet af produkter, der for så vidt angår disse betingelser ikke er underlagt specifikke fællesskabsbestemmelser, som omhandlet i bilag A, kapitel I, til direktiv 89/662/EØF, og for så vidt angår patogener, i direktiv 90/425 (EFT 1993 L 62, s. 49), har følgende ordlyd:

»Hvis en medlemsstats kompetente myndigheder ved en kontrol på forsendelsens bestemmelsessted eller under transporten konstaterer,

a) at der forekommer stoffer, som har forårsaget en af de sygdomme, der er nævnt i direktiv 82/894/EØF [...], senest ændret ved Kommissionens [beslutning] 90/134/EØF [...], eller en zoonose eller sygdom, eller at et hvilket som helst andet forhold, der kan udgøre en alvorlig fare for dyr eller mennesker, gør sig gældende, eller at produkterne kommer fra et område, der er smittet med en epizootisk sygdom, påbyder de, at dyret eller dyrene anbringes i karantæne på nærmeste karantænestation, slås ned og/eller destrueres.

Udgifterne i forbindelse med de i første afsnit fastsatte foranstaltninger påhviler afsenderen, dennes repræsentant eller den person, der har ansvaret for produkterne eller dyrene.

De kompetente myndigheder i bestemmelsesmedlemsstaten giver straks på den mest hensigtsmæssige måde og skriftligt de kompetente myndigheder i de øvrige medlemsstater og Kommissionen meddelelse om de konstaterede forhold samt om de afgørelser, de har truffet, og begrundelsen herfor.

Der kan iværksættes beskyttelsesforanstaltninger som fastsat i artikel 10.

[...]«.

10 Artikel 10, stk. 1 og 4, i direktiv 90/425 bestemmer følgende:

»1. En medlemsstat underretter straks de øvrige medlemsstater og Kommissionen, når det konstateres, at der på dens område forekommer en af de i direktiv 82/894/EØF omhandlede sygdomme, samt når der konstateres zoonoser, sygdomme eller andre forhold, der kan udgøre en alvorlig fare for dyrs eller menneskers sundhed.

Afsendelsesmedlemsstaten iværksætter straks de bekæmpelsesforanstaltninger eller forebyggende foranstaltninger, der er fastsat i EF-bestemmelserne, navnlig afgrænsning af de heri foreskrevne iagttagelsesdistrikter, eller træffer enhver anden foranstaltning, som den finder hensigtsmæssig.

En bestemmelses- eller transitmedlemsstat, der ved den i artikel 5 omhandlede kontrol har konstateret en af de sygdomme eller andre forhold, som er nævnt i første afsnit, kan om nødvendigt træffe forebyggende foranstaltninger, der er fastsat i EF-bestemmelserne, herunder anbringe dyrene i karantæne.

Indtil der er truffet foranstaltninger i overensstemmelse med stk. 4, kan bestemmelsesmedlemsstaten, når tungtvejende hensyn til menneskers og dyrs sundhed taler herfor, træffe beskyttelsesforanstaltninger over for de berørte bedrifter, centre eller organer eller i tilfælde af en epizooti oprette det iagttagelsesdistrikt, som er foreskrevet i EF-bestemmelserne.

De foranstaltninger, som medlemsstaterne træffer, meddeles straks Kommissionen og de øvrige medlemsstater.

[...]

4. Under alle omstændigheder lader Kommissionen snarest muligt Den Stående Veterinærkomité undersøge situationen. Den træffer efter fremgangsmåden i artikel 17 de nødvendige foranstaltninger for de i artikel 1 omhandlede dyr og produkter og, hvis situationen kræver det, for produkter afledt af disse. Den følger udviklingen i situationen og ændrer eller ophæver de trufne afgørelser efter samme fremgangsmåde på baggrund af denne udvikling«.

11 Efter vedtagelsen af Kommissionens beslutning 96/239/EF af 27. marts 1996 om visse hasteforanstaltninger til beskyttelse mod bovin spongiform encephalopati (EFT L 78, s. 47), vedtog Kommissionen forordning nr. 717/96.

12 Denne forordning anfører, at den bygger på forordning nr. 805/68, navnlig artikel 23.

13 Artikel 7 i forordning nr. 717/96 bestemmer, at den træder i kraft på dagen for offentliggørelsen i De Europæiske Fællesskabers Tidende, og at den anvendes fra den 11. april 1996.

14 I henhold til første betragtning til forordning nr. 717/96 har muligheden for, at kalve født i Det Forenede Kongerige Storbritannien og Nordirland og ført ind i andre medlemsstater til fedning, inden eksportforbuddet blev indført, kan indgå i fødevare- eller foderkæden medført, at forbrugernes tillid til oksekød er bristet, og at markederne i Belgien, Frankrig og Nederlandene er blevet forstyrret. Det er i samme betragtning anført, at der derfor bør træffes ekstraordinære foranstaltninger til at understøtte disse markeder.

15 Artikel 1, stk. 1, i forordning nr. 717/96 bestemte i den oprindelige udgave:

»Belgiens, Frankrigs og Nederlandenes kompetente myndigheder bemyndiges til at opkøbe alle kalve på seks måneder og derunder pr. 20. marts 1996, der denne dato opholdt sig på en bedrift beliggende på henholdsvis Belgiens, Frankrigs og Nederlandenes område, og som frembydes af en producent og af denne kan bevises at være født i Det Forenede Kongerige«.

16 Forordning nr. 814/96 erstattede denne bestemmelse med virkning fra datoen for anvendelsen af forordning nr. 717/96. Artikel 1, stk. 1, i forordning nr. 717/96, som ændret, bestemmer følgende:

»Belgiens, Frankrigs og Nederlandenes kompetente myndigheder bemyndiges til at opkøbe kalve, der er født den 1. september 1995 eller derefter og pr. 20. marts 1996 opholdt sig på en bedrift beliggende på henholdsvis Belgiens, Frankrigs og Nederlandenes område, og som frembydes af en producent og af denne kan bevises at være født i Det Forenede Kongerige«.

17 Ifølge artikel 2, stk. 1, i forordning nr. 717/96, som ændret, er den pris, der skal udbetales af den pågældende medlemsstats kompetente myndighed for hvert dyr, der er købt i henhold til forordningens artikel 1, 2,8 ECU/kg levende vægt. Forordningens artikel 2, stk. 2, bestemmer, at EF medfinansierer den af den pågældende medlemsstat betalte opkøbspris pr. opkøbt kalv, der er blevet destrueret som omhandlet i artikel 1, med 70 %.

18 Artikel 6 i forordning nr. 717/96, som ændret, bestemmer, at »[de] i denne forordning trufne foranstaltninger anses for at være interventionsforanstaltninger i henhold til artikel 1, stk. 2, i forordning (EØF) nr. 729/70«.

De nationale bestemmelser

19 På foranledning af oplysninger vedrørende en mulig forbindelse mellem BSE og den hos mennesket forekommende Creutzfeldt-Jacob-sygdom og BSE-krisen i Det Forenede Kongerige indførte Nederlandene den 23. marts 1996 skærpede

foranstaltninger med hensyn til kvæg, oksekød og øvrige produkter af kvæg hidrørende fra Det Forenede Kongerige. Det blev navnlig bestemt, at sådant kvæg skulle i karantæne.

20 En bekendtgørelse af 3. april 1996, der blev vedtaget af ministeren for landbrug, naturforvaltning og fiskeri sammen med statssekretæren for offentlig sundhed, velvære og sport, bestemte bl.a., at kvæg, der var indført fra Det Forenede Kongerige, skulle slagtes.

21 Regeling tegemoetkoming schade kalvereigenaren BSE 1996 (bekendtgørelse om dækning af tab, som ejere af kalve lider, BSE 1996, herefter »erstatningsbekendtgørelsen«) blev ligeledes vedtaget den 3. april 1996 og trådte i kraft den 9. april 1996. Det bestemmes i artikel 4:

»Erstatningen for tabet andrager kalvenes værdi i den økonomiske omsætning forud for flytningen fra den bedrift, hvor disse kalve holdes«.

22 Ifølge erstatningsbekendtgørelsen værdiansættes de pågældende kalve af en sagkyndig.

23 Erstatningsbekendtgørelsens artikel 4 blev ændret ved en bekendtgørelse af 16. april 1996 med virkning fra den 17. april 1996:

»Erstatningen for tabet andrager kalvenes værdi i den økonomiske omsætning forud for fjernelsen fra den bedrift, hvor disse kalve holdes, således at forstå, at så

snart der ifølge EF-retten fastsættes et beløb for denne erstatning, skal det sidstnævnte beløb gælde som erstatning«.

24 Den 26. april 1996 ændrede ministeren for landbrug, naturforvaltning og fiskeri på ny erstatningsbekendtgørelsen med tilbagevirkende kraft fra datoen for anvendelse af forordning nr. 717/96, altså den 11. april 1996. Således ændret bestemte denne bekendtgørelse, der havde titlen »Regeling vergoeding kalvereigenaren BSE 1996« (bekendtgørelse om erstatning til ejere af kalve, BSE 1996), i artikel 4:

»Erstatningen andrager 2,8 ECU/kg levende vægt og beregnes i overensstemmelse med artikel 2, stk. 1, i Kommissionen for De Europæiske Fællesskabers forordning (EF) nr. 717/96 af 19. april 1996 om ekstraordinære støtteforanstaltninger for oksekødsmarkedet i Belgien, Frankrig og Nederlandene (EFT L 99)«.

Tvisten i hovedsagen og de præjudicielle spørgsmål

25 Den 19. april 1996 udstedte distriktsdirektøren for Rijksdienst voor de keuring van Vee en Vlees (landskontoret for kontrol med husdyr og kød) en erklæring, der fastsætte værdien af de af Van den Bors kalve, der skulle slagtes, til 619 001,25 NLG (herefter »erklæringen«). Denne erklæring er underskrevet af den sagkyndige vurderingsmand og Van den Bors repræsentant.

26 Den 4. juni 1996 tilsendte VVB Van den Bor en købsbekræftelse. Det blev i dette dokument bekræftet, at det den 15. april 1996 havde udtaget 554 kalve med en levende vægt på 96 020 kg til en pris på 5,99 NLG ekskl. moms pr. kg levende vægt.

27 På det eksemplar af købsbekræftelsen, som blev returneret, gjorde Van den Bor indsigelse mod den derved fastsatte erstatning.

28 Den 3. februar 1997 vedtog VVB en beslutning, hvorved kontoret afviste Van den Bors klage over den erstatning, der var blevet fastsat den 4. juni 1996. Det er heri navnlig anført:

— På det tidspunkt, erklæringen blev afgivet, var der allerede tale om at ændre erstatningsordningen.

— Erstatningen er i overensstemmelse med den gældende lovgivning og er ikke baseret på den af den sagkyndige fastsatte værdi, men på en multiplikation af antallet af kilogram registreret levende vægt med prisen pr. kilogram levende vægt, nemlig 2,8 ECU eller 5,99 NLG.

— Erklæringen har imidlertid ikke længere betydning, da de fællesskabsretlige og de nationale bestemmelser er blevet ændret.

29 Van den Bor anlagde sag til annullation af VVB's beslutning af 3. februar 1997 ved College van Beroep voor het bedrijfsleven.

30 Denne ret har besluttet at udsætte sagen og stille Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»1) Havde ministeren for landbrug, naturforvaltning og fiskeri kompetence til, under foregriben af fællesskabsordningen på dette område, at indføre en national ordning, som gjorde det muligt at betale erstatning for det tab, som en berørt person led som følge af slagtning af britiske kalve, således som det skete ved nævnte ministers bekendtgørelser af 3. april 1996?

2) Såfremt spørgsmål 1 besvares benægtende, er fællesskabsretten da til hinder for opfyldelse af den ved en forvaltningsafgørelse i henhold til nævnte nationale ordning fremkaldte forventning om, at der vil blive udbetalt en bestemt erstatning — en forventning, som må anses for berettiget, såfremt det udelukkende er national ret, der skulle finde anvendelse?

3) Såfremt spørgsmål 1 besvares bekræftende, er fællesskabsretten, navnlig forordning nr. 717/96, da til hinder for, at erstatningen til sagsøgeren fastsættes i overensstemmelse med den nævnte nationale ordning?«

Det første spørgsmål

31 College van Beroep voor het bedrijfsleven har med det første spørgsmål nærmere bestemt ønsket oplyst, om de fællesskabsretlige bestemmelser, der finder anvendelse på den fælles landbrugspolitik for oksekødssektoren, skal fortolkes således, at medlemsstaterne — efter oplysninger om en mulig forbindelse mellem

BSE og den hos mennesker forekommende Creutzfeldt-Jacob-sygdom og BSE-krisen i Det Forenede Kongerige — var berettiget til at påbyde slagtning af ungkvæg, der stammede fra Det Forenede Kongerige, og som befandt sig på deres område og til at fastsætte erstatning til de opdrættere, der led et tab på grund af denne foranstaltning.

Indlæg for Domstolen

32 Den nederlandske regering har anført, at Kongeriget Nederlandene i henhold til artikel 10 i direktiv 90/425 var berettiget til at udstede de nationale bestemmelser, der er omtvistet i hovedsagen, herunder bestemmelserne om erstatning. Disse bestemmelser var nødvendige for at forhindre, at opdrættere var fristet til at unddrage deres dyr fra den tvungne slagtning. Regeringen har præciseret, at bestemmelserne om erstatning blev meddelt Kommissionen ved skrivelse af 9. april 1996, og da Kommissionen ikke reagerede på denne skrivelse, slutter regeringen, at Kommissionen ikke havde nogen indsigelser mod grundlaget for bestemmelserne om opkøb og deres indhold i den affattelse, der fandt anvendelse før vedtagelsen af forordning nr. 717/96.

33 Kommissionen derimod har anført, at de nederlandske myndigheder ikke havde kompetence til at vedtage, hvad Kommissionen kvalificerer som nationale beskyttelsesforanstaltninger, der har til formål at opretholde prisniveauet for oksekød på det nationale marked gennem økonomisk støtte til nederlandske indehavere af kalve. Muligheden for at vedtage en sådan foranstaltning er nemlig en særskilt kompetence, som er tildelt Kommissionen i artikel 23 i forordning nr. 805/68.

34 Kommissionen har ligeledes bemærket, at ifølge denne forordnings artikel 24 finder bestemmelserne om statsstøtte i princippet anvendelse på oksekødssektoren. De beløb, der er udbetalt til indehavere af kalve i henhold til erstatningsbekendtgørelsen, som ændret den 16. april 1996, skal anses for statsstøtte i traktatens artikel 92, stk. 1's forstand. Da de nationale bestemmelser

ikke er blevet meddelt Kommissionen i henhold til traktatens artikel 93, stk. 3, skal de i overensstemmelse med Domstolens praksis anses for at være ugyldige.

Domstolens bemærkninger

35 Det skal indledningsvis bemærkes, at når der er udstedt en forordning om oprettelse af en fælles markedsordning for en given sektor, er medlemsstaterne forpligtet til ikke at gøre undtagelser fra ordningen eller i øvrigt tilsidesætte den. Ordninger, der opstiller hindringer for, at en fælles markedsordning kan fungere efter hensigten, strider også mod denne markedsordning, selv om det pågældende spørgsmål ikke er udtømmende reguleret ved denne (dom af 19.3.1998, sag C-1/96, Compassion in World Farming, Sml. I, s. 1251, præmis 41).

36 Kalve er omfattet af oksekødssektoren, for hvilken den fælles markedsordning er reguleret af forordning nr. 805/68. I henhold til artikel 1 i og bilag A til direktiv 90/425 er kalve omfattet af dette direktiv.

37 Dette direktivs artikel 8, stk. 1, litra a), giver de kompetente myndigheder i den medlemsstat, der modtager en forsendelse af levende kvæg, ret til navnlig at påbyde slagtning af et dyr, når de konstaterer stoffer, der forårsager en sygdom, hvorom der er meddelelsespligt i direktiv 82/894's forstand, en zoonose, en sygdom eller et hvilket som helst andet forhold, der kan udgøre en alvorlig fare for dyr eller mennesker.

38 Denne bestemmelse skal fortolkes under hensyntagen til dens formål, der er at sikre beskyttelsen af dyrs og menneskers sundhed og at udvikle de videnskabelige kendskaber.

39 Det må i denne forbindelse bemærkes, at Domstolen ved kendelse af 12. juli 1996 i sagen Det Forenede Kongerige mod Kommissionen (sag C-180/96 R, Sml. I, s. 3903) anerkendte forbuddet mod udførsel af kvæg fra Det Forenede Kongerige fra marts 1996 som en beskyttelsesforanstaltning i henhold til artikel 10 i direktiv 90/425. Domstolen tog i denne kendelses præmis 8 og 67-72 hensyn til antallet af BSE-tilfælde i Det Forenede Kongerige, inkubationstiden på flere år, hvorunder BSE ikke kan påvises, den videnskabelige usikkerhed, der fandtes for så vidt angår måderne til overførsel af denne sygdom, og den manglende mulighed for at spore dyr i Det Forenede Kongerige.

40 De samme hensyn forudsætter, at medlemsstaterne på dette tidspunkt i overensstemmelse med artikel 8, stk. 1, litra a), i direktiv 90/425 var berettiget til at påbyde slagtning af kalve, der stammede fra Det Forenede Kongerige, og som fandtes på deres område.

41 Således som generaladvokaten har anført i sit forslag til afgørelse, punkt 29-35, viser det forhold, at medlemsstaterne havde kompetence til at påbyde slagtning af dyr, at de ligeledes kunne fastsætte erstatning til de opdrættere, der var berørt af denne foranstaltning, når der kunne være betydelig grund til at tro, at disse opdrættere uden en rimelig erstatning kunne fortie oprindelsen af de dyr, de ejede, med henblik på at undgå slagtning heraf og det økonomiske tab, slagtningen ville medføre.

42 Denne kompetence, der tilkommer medlemsstaterne, til at erstatte opdrættere påvirkes ikke af Fællesskabets kompetence til at træffe undtagelsesforanstaltninger til understøtning af de berørte markeder i henhold til artikel 23 i forordning nr. 805/68. Hvis Fællesskabet træffer sådanne foranstaltninger, tilkommer det i givet fald medlemsstaterne at ændre den foranstaltning, de havde vedtaget med henblik på, at denne foranstaltning ikke skader den fælles markedsordnings funktion.

43 En erstatning som den, der er fastsat i de nederlandske bestemmelser, der er omtvistet i hovedsagen, og som udbetales af statslige midler, kan ganske vist begunstige de virksomheder, der modtager erstatning, idet de undgår et tab, der ellers var uundgåeligt, og dermed fordreje konkurrencen.

44 Erstatningen er imidlertid ikke omfattet af det principielle forbud mod statsstøtte inden for oksekødssektoren i artikel 24 i forordning nr. 805/68 og den deraf følgende forpligtelse til forudgående at give meddelelse i traktatens artikel 93, stk. 3, når den er rent accessorisk i forhold til en foranstaltning, der påbyder slagtning af dyr, og som er vedtaget i overensstemmelse med artikel 8, stk. 1, litra a), i direktiv 90/425.

45 Det skal i denne forbindelse fremhæves, at den berørte medlemsstats myndigheder i overensstemmelse med dette direktivs artikel 8, stk. 1, litra a), tredje led, er forpligtet til straks på den mest hensigtsmæssige måde og skriftligt at give myndighederne i de øvrige medlemsstater og Kommissionen meddelelse om de konstaterede forhold samt om de afgørelser, de har truffet, og begrundelsen herfor.

46 En sådan meddelelse giver Kommissionen mulighed for at efterprøve, om en national erstatningsforanstaltning kan forenes med de bestemmelser, der regulerer den fælles markedsordning for den pågældende sektor, og de bestemmelser, der finder anvendelse på statsstøtte. Denne undersøgelse giver i givet fald Kommissionen mulighed for at finde frem til en passende løsning med den berørte medlemsstat.

47 I et sådant tilfælde skal Kommissionen og medlemsstaten i henhold til den regel, der pålægger medlemsstaterne og Fællesskabets institutioner en gensidig pligt til loyalt samarbejde, og som navnlig forudsættes i EF-traktatens artikel 5 (nu artikel 10 EF), arbejde sammen efter bedste evne med henblik på at overvinde vanskelighederne, idet traktaten og andre fællesskabsretlige bestemmelser fuldt

ud skal overholdes, særlig bestemmelserne om den fælles markedsordning på det pågældende område og om statsstøtte.

48 Det fremgår i denne forbindelse af dokumenter, der er fremlagt af den nederlandske regering, at det var ved en skrivelse af 15. april 1996, der blev sendt fra Kongeriget Nederlandenes Faste Repræsentation ved Den Europæiske Union efter en anmodning af 9. april 1996 fra den nederlandske minister for landbrug, naturforvaltning og fiskeri, at Kommissionen fik meddelelse om vedtagelsen af de foranstaltninger om slagtning og erstatning, der er omtvistet i hovedsagen. Selv om tidspunktet for fremsendelse af denne oplysning er vanskeligt forenelig med en medlemsstats forpligtelser i henhold til artikel 8, stk. 1, litra a), i direktiv 90/425, skal det ikke desto mindre fastslås, at dette tidspunkt ikke rejser tvivl om medlemsstatens kompetence til at træffe de pågældende foranstaltninger.

49 Det første spørgsmål skal således besvares med, at de fællesskabsretlige bestemmelser, der finder anvendelse på den fælles landbrugspolitik for oksekødssektoren, skal fortolkes således, at medlemsstaterne — efter fremkomst af oplysninger om en mulig forbindelse mellem BSE og den hos mennesker forekommende Creutzfeldt-Jacob-sygdom og efter BSE-krisen i Det Forenede Kongerige — var berettiget til i overensstemmelse med artikel 8, stk. 1, litra a), i direktiv 90/425

— at påbyde slagtning af ungkvæg, der stammede fra Det Forenede Kongerige, og som befandt sig på deres område, og

— accessorisk til slagtningen at vedtage en erstatningsordning, når der kunne være betydelig grund til at tro, at opdrætterne uden en rimelig erstatning kunne fortie oprindelsen af de dyr, de ejede, med henblik på at undgå slagtning og det økonomiske tab, slagtningen ville medføre.

Det andet spørgsmål

50 Da det første spørgsmål er besvaret bekræftende, er det ufornødent at besvare det andet spørgsmål.

Det tredje spørgsmål

51 College van Beroep voor het bedrijfsleven har med det tredje spørgsmål, der er stillet for det tilfælde, at det af besvarelsen af det første spørgsmål fremgår, at medlemsstaten havde kompetence til at vedtage erstatningsforanstaltninger, nærmere bestemt ønsket oplyst, om fællesskabsretten, herunder navnlig forordning nr. 717/96, som ændret, er til hinder for nationale bestemmelser, der fastsætter størrelsen af den erstatning, der skal betales til opdrætterne.

52 Det skal i den forbindelse fastslås, at forordning nr. 717/96, som ændret, der er vedtaget i henhold til artikel 23 i forordning nr. 805/68, og fastsætter Fællesskabets bidrag til finansieringen af destruktionen af kalve, der stammer fra Det Forenede Kongerige, og som købes og destrueres under visse betingelser.

53 Ifølge artikel 1, stk. 1, i forordning nr. 717/96, som ændret, »bemyndiges« de kompetente myndigheder i visse medlemsstater, herunder Kongeriget Nederlandene, til at opkøbe kalve, der stammer fra Det Forenede Kongerige, og som frembydes til slagtning i overensstemmelse med denne forordning.

54 Det fremgår modsætningsvis af denne bestemmelses ordlyd, at myndighederne ikke var bemyndiget til at opkøbe disse kalve som led i gennemførelsen af nationale erstatningsforanstaltninger efter den dato, hvor forordning nr. 171/96 fandt anvendelse.

55 Det skal således fastslås, at de erstatningsforanstaltninger, som medlemsstaten oprindeligt havde vedtaget i henhold til artikel 8, stk. 1, litra a), i direktiv 90/425, fra det tidspunkt Fællesskabet i overensstemmelse med artikel 23 i forordning nr. 805/68 vedtog undtagelsesforanstaltninger til understøttelse af oksekødsmarkedet, risikerede at komme i strid med de fællesskabsretlige bestemmelser, og deres opretholdelse kunne skade funktionen af den fælles markedsordning for oksekød.

56 Det fremgår af hovedsagen, at de nederlandske myndigheder opgjorde erstatningsbeløbet til Van den Bor den 19. april 1996. Denne opgørelse fandt sted, inden forordning nr. 717/96 trådte i kraft den 20. april 1996, dvs. dagen for forordningens offentliggørelse i *De Europæiske Fællesskabers Tidende* i overensstemmelse med artikel 7. Denne forordning fandt imidlertid, både i den oprindelige affattelse og i den ændrede affattelse, anvendelse med tilbagevirkende kraft fra den 11. april 1996, hvorfor den således fandt anvendelse på fastsættelsen af den erstatning, der skulle udbetales til Van den Bor.

57 Det tredje spørgsmål skal således besvares med, at selv om en medlemsstat havde kompetence til at vedtage erstatningsforanstaltninger i henhold til artikel 8, stk. 1, litra a), i direktiv 90/425, som ændret, er fællesskabsretten, navnlig forordning nr. 717/96, som ændret, fra den dato, hvor denne forordning fandt anvendelse, til hinder for nationale bestemmelser, der fastsætter den erstatning, der skal betales til opdrætterne.

Sagens omkostninger

58 De udgifter, der er afholdt af den nederlandske regering og af Kommissionen, som har afgivet indlæg for Domstolen, kan ikke erstattes. Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den nationale ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger.

På grundlag af disse præmisser

kender

DOMSTOLEN (Femte Afdeling)

vedrørende de spørgsmål, der er forelagt af College van Beroep voor het bedrijfsleven ved afgørelse af 27. oktober 1999, for ret:

1) De fællesskabsretlige bestemmelser, der finder anvendelse på den fælles landbrugspolitik for oksekødssektoren, skal fortolkes således, at medlemsstaterne — efter fremkomst af oplysninger om en mulig forbindelse mellem bovin spongiform encephalopati og den hos mennesker forekommende Creutzfeldt-Jacob-sygdom og efter bovin spongiform encephalopati-krisen i Det Forenede Kongerige — var berettiget til i overensstemmelse med artikel 8, stk. 1, litra a), i Rådets direktiv 90/425/EØF af 26. juni 1990 om veterinærkontrol og zooteknisk kontrol i samhandelen med visse levende dyr og produkter inden for Fællesskabet med henblik på gennemførelse af det indre marked, som ændret ved Rådets direktiv 92/118/EØF af 17. december 1992 om dyresundhedsmæssige og sundhedsmæssige betingelser for sam-

handel med og indførsel til Fællesskabet af produkter, der for så vidt angår disse betingelser ikke er underlagt specifikke fællesskabsbestemmelser, som omhandlet i bilag A, kapitel I, til direktiv 89/662/EØF, og for så vidt angår patogener, i direktiv 90/425:

— at påbyde slagtning af ungkvæg, der stammede fra Det Forenede Kongerige, og som befandt sig på deres område, og

— accessorisk til slagtningen at vedtage en erstatningsordning, når der kunne være betydelig grund til at tro, at opdrætterne uden en rimelig erstatning kunne fortie oprindelsen af de dyr, de ejede, med henblik på at undgå slagtning og det økonomiske tab, slagtningen ville medføre.

2) Selv om en medlemsstat havde kompetence til at vedtage erstatningsforanstaltninger i henhold til artikel 8, stk. 1, litra a), i direktiv 90/425, som ændret ved direktiv 92/118, er fællesskabsretten, navnlig Kommissionens forordning (EF) nr. 717/96 af 19. april 1996 om ekstraordinære støtteforanstaltninger for oksekødsmarkedet i Belgien, Frankrig og Nederlandene, som ændret ved Kommissionens forordning (EF) nr. 841/96 af 7. maj 1996, fra den dato, hvor denne forordning fandt anvendelse, til hinder for nationale bestemmelser, der fastsætter den erstatning, der skal betales til opdrætterne.

Jann Edward La Pergola

Sevón Wathelet

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 8. januar 2002.

R. Grass P. Jann

Justitssekretær Formand for Femte Afdeling